

УДК 33

INTEGRATED STRUCTURES AS A BASIS FOR INNOVATION POTENTIAL

ІНТЕГРОВАНІ СТРУКТУРИ ЯК ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Shalimova N.S./ Шалімова Н. С.

*d.e.s., prof. / д.е.н., проф.*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7564-4343>

Selishcheva E.V. / Селіщева Є.В.

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти / Postgraduate*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1073-7933>

Central Ukrainian National Technical University,

25006, Kropyvnytskyi, Prospekt Universytetskyi, 8, 25006

Центральноукраїнський національний технічний університет,

Кропивницький, просп. Університетський, 8, 25006

Анотація. У статті досліджено особливості функціонування інтегрованих структур як основи інноваційного потенціалу. Зазначено, що на сьогодні інтегровані структури представлені великою кількістю форм. Доведено, що інтегровані структури сьогодні є однією з найбільш ефективних форм організації інноваційних процесів, які дають можливість отримати синергетичний ефект шляхом взаємодії наукових (освітніх) закладів, органів влади, бізнес структур. Обґрунтовано, що найбільший інноваційний потенціал мають ті інтегровані структури які утворюється шляхом об'єднання бізнес сегментів із сегментами науки та освіти.

Ключові слова: інтегровані структури, синергетичний ефект, наука, освіта, бізнес структури, інноваційний потенціал

Вступ. Сучасний етап розвитку економіки характеризується процесами глобалізації, що обумовлює активізацію формування і діяльності інтегрованих структур. Станом на 2021 рік десятку найбільших компаній світу (Walmart, Sinopec Group, State Grid, China National Petroleum, Royal Dutch Shell, Saudi Aramco, Volkswagen, BP, Amazon, Toyota) та десятку найбільших платників податків в Україні (НАК «Нафтогаз України», ПрАТ «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т.-Прилуки», ПрАТ «Оболонь», ПрАТ «Запоріжсталь», ПрАТ «Філіп Морріс Україна», ТОВ «АТБмаркет», ТОВ «СільпоФуд», ТОВ «Метро кеш енд Кері Україна», ДП «КК ДП Roshen», ПП «Макдональдс Юкрейн ЛТД») посідали інтегровані структури [2]. На сьогодні інтегровані структури бізнесу мають ряд переваг, які дозволяють їм забезпечувати інноваційний розвиток. Активний розвиток в останні десятиліття інтегрованих структур бізнесу варто розглядати як прояв глибинних процесів, які пов'язані з інноваційними змінами підприємницької взаємодії, яка характеризується все більш тісним переплетінням суперництва і співробітництва [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтеграційні процеси бізнесу становлять значний інтерес як для наукової спільноти так і для практиків. Так питання, які пов'язані із особливостями формування інтегрованих бізнес-структур досліджували Ганущак-Єфіменко Л. М. і Коберник І. В.[1]. Праці Коломійцевої О. В. присвячені з'ясуванню мотивів та причин процесів злиття та поглинань підприємств [3].

Ramirez M., Clarke I., Klerkx L. аналізують значення посередницьких організацій у інтегрованих структурах сільськогосподарського сектору країн, що розвиваються [9].

Дослідження Sumets A., Kniaz S., Heorhiadi N., Farat O., Skrynkovskyu R. та Martyniuk V. спрямовані на удосконалення методичного підходу до вибору варіантів забезпечення конкурентоспроможності підприємств у системі розвитку агрокластерів [10].

Leonardo S. B., Silveira M. A. P., Martinez-Sánchez P. M. T., do Carmo Romeiro M. присвятили свої праці аналізу впливу факторів міжорганізаційних взаємовідношень на ефективність сільськогосподарського кластера, до складу якого входять дрібні фермери [8].

Праці Zharikov R. V., Bezpalov V. V., Lochan S. A., Barashkin M. V., Zharikov A. R. присвячені розробці мережевої моделі кластерної аграрної економіки, яка базується на кооперації малих і середніх переробних підприємств і постачальників сільськогосподарської сировини з врахуванням системних вимог щодо забезпечення економічної безпеки регіонів [12]. Проте, віддаючи належне науковій та практичній значущості праць згаданих вчених, необхідно зазначити, що питання функціонування інтегрованих структур як основи інноваційного потенціалу потребують подальших досліджень.

Мета статті - дослідження особливостей функціонування інтегрованих структур як основи інноваційного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Інтеграційні структури, як правило, виникають у наслідок злиття виробничих, наукових, організаційних ресурсів і банківського капіталу, що забезпечує їх симбіоз, який дає синергетичний ефект і поштовх щодо інноваційного розвитку. Щербак В. Г. виокремлює п'ять найбільш виражених етапів у розвитку інтеграційних процесів:

- укрупнення підприємств, що обумовлено зміною законодавчої бази та несприятливими умовами для розвитку підприємництва;
- поява можливостей істотно впливати на ціни за рахунок балансування між виробництвом та пропозицією, що призводить до підвищення рівня прибутковості і зміни пріоритетів ринкової економіки;
- кульмінаційне злиття конгломератного типу (компаній, які функціонують у різних підприємницьких напрямках);
- виникнення тенденції щодо зниження рівня прибутків конгломератів (така тенденція сприяє розвитку нового вектору інтеграції – горизонтального типу злиття, що є відповіддю на глобалізацію конкурентної боротьби та підвищення рівня ризиків, пов'язаних із невизначеністю та мінливістю зовнішнього середовища);
- перехід від статичних утворень типу конгломератів та горизонтальної інтеграції до більш схожих з точки зору галузевих особливостей процесів вертикальної інтеграції, яка формує більш чіткі організаційно-правові рамки (змінюються критерії формування інтегрованих структур, такі як – технологічна та фінансово-економічна доцільність включення до складу нового утворення активів (підприємств); формування суттєво вищого рівня корпоративного контролю приєднаних структур (у межах 75% і вище);

тенденції організаційно-правової трансформації) [7].

Інтегровані структури характеризуються різноманітністю організаційно – правових форм. Крім того, до основних критеріїв класифікації стратегічних бізнес-моделей процесу інтеграції більшість вчених відносять: тип інтегрованої структури; територію присутності та масштаб бізнесу; капітал та джерела фінансування розвитку; принципи об'єднання, систему управління та взаємозв'язки між підприємствами інтегрованої структури; галузеву приналежність, основні види діяльності [7]. Найбільш поширеними формами інтегрованих структур є транснаціональні компанії (корпорації), холдинги, альянси, конгломерати, консорціуми, корпорації, асоціації, концерни, картелі, синдикати, трести, союзи. Проте, метою створення інтегрованих структур здебільшого є:

- якісний контроль за умовами поставок сировини і подальшого збуту продукції;
- зниження витрат;
- зростання виробничих потужностей;
- оптимізація управління підприємницькими ризиками;
- підвищення якості продукції;
- впровадження інноваційних технологій і продукції.

Досягнення зазначених цілей при створенні інтегрованих структур стає можливим насамперед завдяки позитивному синергетичному ефекту, який, як правило, виникає в інтегрованій структурі. Здебільшого синергетичний ефект проявляється у вигляді скорочення витрат і підвищення обороту товарів за рахунок створення повного циклу від виробництва до реалізації товару; скорочення операційних витрат; отримання певних пільг і дотацій (від держави - коли елемент структури має таке право або від контрагента - за рахунок збільшення обсягу) тощо. Крім того, інтегровані структури є більш активно-адаптивними до умов зовнішнього середовища, вони мають більший інноваційний потенціал. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційний потенціал є сукупністю науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних і культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки [6]. Саме в інтегрованій структурі спостерігається концентрація всіх цих складових. Крім того, маючи міцні зв'язки, структурні одиниці інтегрованої структури мають доступ до інформаційних баз одне одного, що дозволяє запроваджувати інноваційні технології і товари (роботи, послуги). У випадку, коли до інтегрованої структури входять наукові або навчальні елементи, її інноваційний потенціал значно зростає, тому у подальшому ми зосередимо дослідження на інтегрованій структурі до складу якої входить науковий сегмент.

Інноваційний потенціал суб'єкта господарювання насамперед визначається такими складовими:

- фінансово-економічним потенціалом;
- науково-технічним потенціалом;
- кадровим потенціалом.

Фінансово – економічний потенціал передбачає спроможність щодо впровадження інновацій. В цілому оцінити цю складову може і бізнес сегмент, проте, ми вважаємо за доцільне залучення на цьому етапі і представників наукового сегменту, що дозволить його значно оптимізувати.

Науково – технічний потенціал визначається наявністю наукового підгрунтя (основних засобів, нематеріальних активів тощо) і висококваліфікованих кадрів (працівників із науковими ступенями і вченими званнями).

Кадровий потенціал передбачає наявність у працівників потенційних можливостей до впровадження інновацій, що насамперед визначається рівнем освіченості. В інтегрованій структурі це якісно забезпечує науковий (освітній) сегмент. Крім того впровадження інновацій потребує глибинного розуміння процесів, що оптимально реалізується шляхом співробітництва наукового і бізнес сегментів.

Інтегровані структури сьогодні є однією з найбільш ефективних форм організації інноваційних процесів. Інтегрована структура, яка утворюється шляхом об'єднання бізнес сегментів із сегментами науки та освіти може функціонувати на основі симбіозної взаємозалежності між різними державними і бізнес суб'єктами за принципом синергізму [5]. При цьому до найбільшої переваги такої інтегрованої структури можна віднести вільний доступ усіх його учасників до інновацій. Інтегрований підхід дозволяє не тільки забезпечити оперативне отримання бізнес сегментами інтегрованої структури інформації щодо переваг нових технологій (товарів, робіт, послуг), а і зменшити витрати на транзакції.

Висновки. Створення і функціонування інтегрованих структур є закономірним етапом розвитку економіки. Інтегровані об'єднання на сьогодні є найбільш ефективними формами організації інноваційних процесів. Найбільший інноваційний потенціал мають ті інтегровані структури які утворюються шляхом об'єднання бізнес сегментів із сегментами науки та освіти. Це дає можливість отримати синергетичний ефект шляхом взаємодії наукових (освітніх) закладів, органів влади, бізнес структур.

Література.

1. Ганущак-Єфіменко Л. М., Коберник І. В. Особливості формування інтегрованих бізнес-структур. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 3 (129). С. 154–160.
2. Гросул В., Круглова О., Мкртчян Т., Зубков С. и Тимченко О. (2021). Інтеграція підприємств і формування кластерних структур у сфері харчування. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 7 (2), 119-140. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.02.07>
3. Коломійцева О. В. Мотиви та причини процесів злиття та поглинань підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 6 (132). С. 142–149.
4. Левченко О. М., Ткачук О. В., Царенко І. О. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація. *Ефективна економіка*. 2017. № 10. URL: <http://www.economy. nauka.com.ua/?op=1&z=5791>.

5. Носенко Ю. М. Інноваційні агрокластери як форма інтеграції науково-освітньої діяльності та бізнесу. *Економіка АПК*. 2020. № 5. С. 77-86. http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2020_5_10

6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

7. Щербак В. Г. Особливості функціонування інтегрованих структур бізнесу як базису інноваційного розвитку підприємництва. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Економічні науки*. 2020. № 6. С. 81–88. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkntuden_2020_6_11

8. Leonardo S. B., Silveira M. A. P., Martinez-Sánchez P. M. T., do Carmo Romeiro M. Trust and knowledge contribution to agricultural cluster performance. *International Journal of Productivity and Performance Management*. 2020. No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/IJPPM-10-2019-0495>

9. Ramirez M., Clarke I., Klerkx L. Analysing intermediary organisations and their influence on upgrading in emerging agricultural clusters. *Environment and Planning A: Economy and Space*. 2017. Vol. 50. Is. 6. Pp. 1314–1335. <https://doi.org/10.1177/0308518X17741316>.

10. Sumets, A., Kniaz, S., Heorhiadi, N., Farat, O., Skrynkovskyu, R. and Martyniuk, V. (2021), Methodical approach to the selection of options for ensuring competitiveness of enterprises in the system of development of agricultural clusters. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 7(1), 192–210. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.01.10>.

11. Yepifanova, I., & Dzhedzhula, V. (2020). Methodology of evaluation of innovative potential of enterprises. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 6(3), 171-190. <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.03.10>

12. Zharikov R. V., Bezpalov V. V., Lochan S. A., Barashkin M. V., Zharikov A. R. Economic security of regions as a criterion for formation and development of agricultural clusters by means of innovative technologies. *Scientific Papers Series «Management, Economic Engineering and Rural Development»*. 2018. Vol. 18. Is. 4. Pp. 431–439.

Abstract. The paper examined the peculiarities of functioning of integrated structures as the basis of innovation potential. It is noted that currently integrated structures are represented by a large number of forms. It is proved that integrated structures are one of the most effective forms of organization of innovation processes, which allow to get a synergistic effect by interaction of scientific (educational) institutions, authorities, business structures. It is grounded that the greatest innovative potential has those integrated structures which are formed by uniting business segments with segments of science and education.

Keywords: Integrated structures, synergistic effect, science, education, business structures, innovative potential

Стаття надіслана: 15.06.2022 р.
© Шалімова Н.С., Селіщева Є.В.